

N:o 3.

Ank. till Riksd. kansli den 18 mars 1902, kl. 7 e. m.

Betänkande, angående skrifvelse till Konungen i fråga om tryggad besittningsrätt åt innehafvare af vissa å de åt presterskapet anslagna annex-, mensal- och stomhemman befintliga lägenheter.

Första Kammarens tillfälliga utskott n:o 2 får härmed afgifva yttrande i anledning af till utskottet hänvisade motionen n:o 29 inom Första Kammarerna af herr Sörensson angående skrifvelse till Konungen i fråga om tryggad besittningsrätt åt innehafvare af vissa lägenheter, befintliga å till presterskapet anslagna annex-, mensal- och stomhemman.

I denna motion hemställer motionären, att Riksdagen måtte i underdånig skrifvelse anhålla, att Kongl. Maj:t täcktes taga i öfvervägande, huruvida några åtgärder kunna vidtagas för att bereda tryggad besittningsrätt åt nämnde lägenhetsinnehafvare.

Till stöd härför anför motionären:

»På grund af kongl. brefvet till kammarkollegium den 12 november 1858 och kongl. skrifvelsen den 11 juli 1862 skola annex-, mensal- och stomhemman, som äro anslagna till lön åt presterskapet, utarrenderas hvarje gång på 20 år och afkastningen tillfalla vederbörande presterskap eller ingå till presterskapets löneregleringsfond. Vid utarrenderingen föreskrifves gemenligen af myndigheterna, att hvarken

Bih. till Riksd. Prot. 1902. 8 Saml. 2 Afd. 1 Band. 3 Häft. (N:o 3.)

det hela eller någon del af egendomen får öfverlemnas till annan person. Men sedan den tid, då presterna sjelfva hade dispositionsrätten öfver dessa hemman, äro på många af dem uppförda hus, som tillhöra enskilda personer, vanligen daglönare och handtverkare. Dessa lägenhetsinnehafvares ställning är synnerligen osäker. Då en ny arrendator tillträder ett dylikt hemman, kan det lätt hända, att han vill blifva fri från lägenhetsinnehafvaren och tillsäger honom derfor att nedrifva och bortföra sitt hus, som i så fall ofta nog blir nästan värdelöst; tillåter han, att huset får stå qvar, kan han så uppdrifva afgälden, att den blir oskäligt betungande, så att lägenhetsinnehafvaren af denna anledning nödgas antingen sälja sitt hus eller nedrifva det. Jag känner fall, då en arrendator uttager 36 kronor för 5 à 6 kappland jord. Antalet sådana lägenhetsinnehafvare är ej så obetydligt, som mången kanske tror; det gifves hemman af ofvannämnda slag, på hvilka 3, 4, ända till 7 sådana lägenhetsinnehafvare bo.

Då nu lägenhetsinnehafvare å statens domäner genom Kongl. Maj:ts nådiga skrifvelse till domänstyrelsen den 18 maj 1888 erhållit en väsentligen mera tryggad besittningsrätt till af dem innehafvande lägenheter, så föreställer jag mig, att liknande föreskrifter kunde meddelas vid utarrenderingen af förstbemälda hemman.»

Kongl. Maj:ts nådiga skrivelser till kammarkollegium af den 12 november 1858, angående utarrendering af annex- och mensalhemman i Skåne, Halland och Blekinge, samt af den 11 juli 1862, angående utarrendering af presterskapet anslagen jord, som icke utan olägenhet kan i förening med bostadsboställe brukas, föreskrifva om utarrendering för hvarje gång på så lång tid, som för kronans egendomar i allmänhet är eller varder bestämd, samt att det åligger vederbörande kontraktsprost att, i samband med den kyrkoherde, till hvilkens aflöning hemmanet är anslaget, uppgöra förslag till arrendet, hvilket förslag pröfvas, vid behof jemkas och fastställas af Konungens befallningshafvande och domkapitlet, och kan besvär deröfver anföras hos kammarkollegium. I dessa författningar säges deremot intet om möjliga lägenhetsinnehafvares rättigheter.

Beträffande åter lägenhetsinnehafvare å kronans egendomar anhöll Riksdagen den 12 maj 1886 hos Kongl. Maj:t om utredning, om och i hvad mån de å kronans utarrenderade jordbruksegendomar bosatte lägenhetsinnehafvare, hvilka, före tillämpningen af nådiga kungörelsen den 10 november 1882 angående förändrade grunder för förvaltningen af kronans jordbruksdomäner, uppfört och bebodde dem sjelfva tillhöriga

byggnader, kunde beredas någon tids tryggad besittning af de lägenheter, de innehade.

Med anledning häraf utfärdade Kongl. Maj:t den 18 maj 1888, efter Riksdagens hörande, en nådig skrifvelse till domänstyrelsen, angående beredande af tryggad besittningsrätt åt innehafvare af vissa å kronans utarrenderade egendomar befintliga lägenheter, uti hvilken skrifvelse stadgas, att om domänstyrelsen vid pröfning af arrendeförslag funne lägenhetsinnehafvare, som å egendomen bebodde honom sjelf tillhörande, före den 1 januari 1883 uppförda byggnader, kunna utan men för egendomens skötsel vid lägenheten bibehållas, skulle den ega att bland arrendevilkoren intaga sådana bestämmelser, hvarigenom lägenhetsinnehafvaren och hans hustru förbehölles att mot utgörande till arrendatorn af afgäld, som i sammanhang dermed blefve af domänstyrelsen fastställd, kvarbo å lägenheten till arrendeperiodens slut, om de så länge lefde och styrelsen ej under arrendetiden, på grund af deras uppförande eller underlåtenhet att utgöra afgälden, funne anledning dem genom uppsägning från lägenheten skilja, äfvensom att styrelsen jemväl skulle ega att, beträffande sådan lägenhet, hvilken den ansåge för egendomen, hvarå den funnes, medföra gagn, meddela så beskaffadt stadgande, att lägenhetens bibehållande till arrendeperiodens utgång gjordes oberoende af innehafvarens frånfalle eller lägenhetens öfverlåtande å annan person.

Till följd af denna skrifvelse förekomma uti domänstyrelsens kontrakter bestämmelser *dels* derom, att vissa namngifna personer ega att, derest de ej af styrelsen varda uppsagda, i sin lifstid och, der de äro gifta män, deras hustrur, så länge de lefva, bibehålla de af dem nu bebodda och brukade lägenheter mot det att till arrendatorn erläggas fastställda afgälder, och skola, då besittningsrätten till någon af dessa lägenheter i följd af innehafvarens frånfalle upphör, de å lägenheten befintliga hus ovilkorligen borttagas, *dels* ock att vissa namngifna personer ega, i sin lifstid och, der de äro gifta män, deras hustrur, så länge de lefva, att, såvida ej styrelsen finner skäl uppsäga dem, innehafva och bruka de lägenheter, som af dem bebos, mot erläggande till arrendatorn af stadgade afgälder, med förbehåll för styrelsen att, derest lägenhetsinnehafvaren önskar lägenheten åt annan öfverlåta eller efter lägenhetsinnehafvarens frånfalle hans rättsinnehafvare begära att få lägenheten bibehålla eller åt annan öfverlåta, härom efter arrendatorns hörande besluta, äfvensom angående vilkoren därför. Vidare föreskrives der, att arrendatorn eger hos Konungens befallningshafvande anmäla, om lägenhetsinnehafvare försummar väl häfda sin jord, om han varder stäld till ansvar för vanfräjdande brott eller om han eljest gör sig skyldig

till sådant uppförande, som kan anses innefatta skälig anledning till hans skiljande från lägenheten, samt om arrendatorn önskar vidtagande af sådan åtgärd mot honom i följd af försummelse att inom föreskrifven tid erlägga afgäld, att styrelsen förbehåller sig att, der förutnämnd anledning yppas till lägenhetsinnehafvares afhysning eller om styrelsen eljest finner skäl dertill, uppsäga honom till afflyttning, samt att backstuga eller gatuhus ej må å egendomen uppföras.

Vid dessa kontraktens uppgörande synes icke någon skilnad vara gjord mellan lägenheter, som uppförts före den 1 januari 1883 eller senare.

Någon uppgift å antalet lägenheter, som nu finnas i annex-, mensal- och stomhemman, har ej kunnat vinnas, men dessa hemmans sammanlagda afkastning upptages till nära 450,000 kronor, förutom c:a 100,000 kronor i afgälder för lägenheter, genom Kongl. Maj:ts beslut för alltid afsöndrade till skolor, kyrkogårdar etc. eller genom kammarkollegii beslut upplåtna på viss tid till byggnadstomter vid stationer m. m., till odlingslägenheter etc.

Då det icke torde finnas skäl för att lägenhetsinnehafvare å till presterskapet anslagen, icke i förening med bostadsboställe brukad, utan på längre tid utarrenderad jord äro i samma och sämre ställning än dylika å kronans utarrenderade egendomar, och då de för dessa senare på grund af Riksdagens anhållan utfärdade föreskrifter i tillämpliga delar torde kunna äfven med afseende på förstnämnda jord användas, så hemställer utskottet, att Första Kammaren måtte för sin del besluta,

att Riksdagen ville i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, att Kongl. Maj:t täcktes taga i öfvervägande, huruvida några åtgärder kunna vidtagas för att bereda tryggad besittningsrätt åt innehafvare af vissa å de åt presterskapet anslagna annex-, mensal- och stomhemman befintliga lägenheter.

Stockholm den 17 mars 1902.

Å utskottets vägnar:

HJ. PALMSTIERNA.